

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

сприяли розвитку особистості як відповідального творця власного і суспільного життя, формуванню творчого підходу до життєдіяльності, здатності творчо відповідати на виклики, стимулювали до діяльності з власного саморозвитку, соціальної творчості з метою удосконалення суспільного буття.

Розвивально-суб'єктна складова середовища характеризує його спрямованість на становлення майбутніх фахівців як суб'єктів професійної діяльності зі стимулювання соціальних груп до сталого розвитку, здатних до професійно-творчого удосконалення й, відповідно, орієнтує їх діяльність на розробку засобів розвитку суб'єктності представників різних соціальних груп – їх становлення як суб'єктів життєдіяльності, соціальних суб'єктів і суб'єктів культури, здатних до рефлексивної саморегуляції, самоорганізації й саморозвитку. Ресурсна складова відображає насичення середовища інформаційними, педагогічними, соціально-педагогічними, людськими ресурсами, залучення до його створення всіх суб'єктів педагогічного процесу – викладачів, студентського самоврядування, представників громадських, волонтерських організацій, а також студентів усіх курсів з подальшим формуванням їхньої здатності долучати всіх можливих суб'єктів соціально-педагогічної діяльності, у тому числі представників різних соціальних груп до створення відповідного середовища в мікросоціумі.

Вважаємо, що саме в такому середовищі відбувається осмислення глибинного взаємозв'язку духовної й творчої суті розвитку, усвідомлення того, що лише насичення духовно-творчим змістом усіх видів діяльності з обов'язковим виходом на конкретну соціально-значущу діяльність уможливорює ефективність усіх видів соціально-педагогічної роботи в контексті стимулювання соціальних груп до сталого прогресивного розвитку.

УДК 37.011.3 – 051

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

Л. М. Калашнікова, м. Харків

У тезах розглядаються вимоги до практичної складової педагогічної підготовки майбутнього вчителя; схарактеризовано важливість педагогічної практики в системі професійної підготовки фахівців педагогічної галузі, відзначається специфіка педагогічної діяльності майбутніх вчителів у виробничій практиці, розкриваються критерії і показники оцінювання результатів педагогічної практики студентів-практикантів, рівні розвитку практичних умінь майбутніх учителів.

Ключові слова: майбутні вчителі, підготовка, педагогічна практика, практичні уміння, досягнення студентів, підсумкова оцінка.

The paper focuses on the requirements for the practical component of future teachers' pedagogical training. The importance of training practice in the system of professional training of educational sector specialists has been characterized. The peculiarities of future teacher's pedagogical activity in training practice have been noted.

The criteria and indicators of evaluation of the results of future teachers' training practice and the levels of development of future teachers' practical skills have been revealed.

Key words: *future teachers, training, training practice, practical skills, students' achievements, final grade.*

Підготовка сучасних учителів відповідно до рекомендацій Ради Європи та ідей Болонського процесу передбачає формування фахівців нової генерації, здатних до активного життя та ефективного виконання своїх професійних функцій, що вимагає ґрунтовної практичної підготовки майбутнього спеціаліста. Тому центральною проблемою реформування педагогічної освіти України є проблема оптимального співвідношення теоретично-академічної і практично-педагогічної складової підготовки майбутнього вчителя [1; 2]. Без практичної підготовки неможливо підготувати майбутнього вчителя до різноманітних умов, які висуває педагогічна робота як особливий вид діяльності.

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів здійснюється в різних видах практик: безперервної пропедевтичної, навчальної та виробничої. Специфікою педагогічної діяльності майбутніх учителів у виробничій практиці є те, що в ній, у більшій мірі порівняно з навчально-пізнавальною, проводиться ідентифікація студентів із професійною діяльністю вчителя.

Створюючи умови, максимально наближені до реальних, самостійної педагогічної діяльності у школі, виробнича педагогічна практика сприяє формуванню основ професійної майстерності вчителя, професійних умінь і навичок, розвитку творчих здібностей, педагогічного мислення, створює реальні можливості для формування готовності студентів до проведення навчально-виховної роботи зі школярами, застосовувати нові теоретичні й методичні знання та одночасно засвоювати передовий педагогічний досвід.

Педагогічна практика майбутніх учителів – складний, багатогранний і багатофакторний освітній процес, що потребує запровадження єдиного підходу до оцінювання досягнень студента. Після закінчення педагогічної практики здійснюється оцінювання її результатів.

Основні критерії оцінювання результатів педагогічної практики: ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь і навичок; рівень теоретичного та методичного осмислення власної педагогічної діяльності, її цілей, завдань, змісту; рівень професійної спрямованості (інтерес до педагогічної професії, відповідальне та творче ставлення до роботи, ініціативність, активність, самостійність, старанність, доброзичливе ставлення до дітей).

Рівні розвитку практичних умінь:

Перший рівень (емпіричний) – дії по організації педагогічного процесу недостатньо усвідомлені, виконуються без опори на теоретичні знання, намагається інтуїтивно здійснити педагогічну діяльність методом проб і помилок;

Другий рівень (репродуктивний) – студент свідомо прагне примінити знання на практиці, допускає помилки і недоліки, що свідчить про відсутність системності та гнучкості мислення, в цілому діє на основі прикладів і зразків;

Третій рівень (продуктивний) – студент виявляє самостійність у виборі і здійсненні професійних дій на основі теоретичних знань і практичних зразків, у цілому успішно справляється з основними професійними діями;

Четвертий рівень (творчий) – студент прагне аналізувати та узагальнювати практичну роботу з позиції педагогічної теорії, здійснювати професійну діяльність на основі власних моделей, може науково обґрунтувати свої дії, демонструє вільне володіння дидактичними й виховними вміннями.

На підставі бально-рейтингової системи враховується: оцінка шкільних учителів-методистів діяльності практиканта (30 балів), здатність проводити психолого-педагогічне дослідження (10 балів), скласти психолого-педагогічну характеристику учня/класу (10 балів), оцінка діяльності практиканта як класного керівника (20 балів), здатність планувати навчальну й виховну діяльність (10 балів), оформлення звітної документації (10 балів), звіт на підсумковій конференції (10 балів). Загальна кількість балів – 100

Рекомендації щодо виставлення підсумкової оцінки педагогічної практики.

Оцінка «відмінно» («5» – студент набрав 90-100 балів) виставляється студенту, який: на високому рівні виконав у повному обсязі всі завдання програми педагогічної практики, виявив при цьому вміння, спираючись на теоретичні знання вивчених дисциплін, правильно визначати й ефективно вирішувати завдання навчально-виховної роботи; виявив самостійність, творчий та дослідницький підхід у галузі планування і організації навчального процесу: структура уроку, види робіт були раціональні й відповідали головній меті уроку; практикант правильно розподіляв час на уроці, вів урок вільно, не звертаючись до конспекту, умів по ходу уроку коригувати заплановану діяльність як свою, так і учнів, використовував інноваційні методи роботи, умів використовувати на уроці необхідні наочні посібники, технічні засоби навчання, при необхідності сам виготовляв потрібні посібники; домогся загального поліпшення успішності в класі й підвищення інтересу учнів до навчального предмета; не менше половини всіх відвіданих уроків студента оцінені на «відмінно»; на високому рівні планував і здійснював виховну роботу в класі, використовував сучасні форми виховної роботи з дітьми даного віку на основі індивідуального підходу, домагався формування в них духовних, моральних цінностей і патріотичних переконань; уміло проводив психолого-педагогічні дослідження особистості школяра і класного колективу з метою визначення основних напрямків подальшої навчально-виховної роботи з ними; у системі індивідуальної оцінки результатів педагогічної практики – не менше ніж 65 % оцінюваних заходів і завдань отримав оцінку «відмінно», а по іншим – не нижче ніж оцінку «добре», при цьому практика у школі оцінена на «відмінно». У змісті і оформленні документації яскраво проявляється оригінальність і винахідливість.

Оцінка «добре» («4» – студент отримав 74-89 бали) виставляється студенту, який повністю виконав заплановану на період педагогічної практики програму, проявив уміння, спираючись на теоретичні знання вивчених дисциплін, визначати і вирішувати завдання навчально-виховної роботи, але у проведенні окремих видів робіт допускав незначні помилки; виявив хороші знання в галузі планування й організації освітнього процесу: при плануванні уроків виявив достатню

самостійність, грамотно, на прикладі зразка, планував свою діяльність на уроці, правильно визначав мету і завдання уроку, відбирав наочні посібники, уміло користувався методами, методичними прийомами, вільно орієнтувався в навчальному матеріалі, але при цьому допускав невеликі помилки методичного або теоретичного характеру в ситуаціях, не передбачених планом уроку; домогся поліпшення успішності окремих груп учнів, не менш двох третин оцінок за урок становлять оцінки «добре»; на належному рівні планував і здійснював виховну роботу в класі, використовував відомі форми виховної роботи з дітьми даного віку з метою формування в них духовних, моральних цінностей і патріотичних переконань; показав хороші навички проведення психолого-педагогічних досліджень особистості школяра і класного колективу, тим не менш, утруднявся у визначенні основних напрямів подальшої навчально-виховної роботи з ними на основі результатів дослідження; у системі індивідуальної оцінки результатів педагогічної практики – не менше ніж 65 % оцінюваних заходів і завдань отримав оцінку «добре» і «відмінно», а по іншим – не нижче ніж на оцінку «задовільно», при цьому практика в школі оцінена на «відмінно» або «добре». У змісті документації є помилки, відсутній творчий елемент в оформленні матеріалів.

Оцінка «задовільно» («3» – студент отримав 60-74 бали) виставляється студенту, який: виконав в основному програму педагогічної практики, однак не виявив глибоких теоретичних знань, не в повній мірі оволодів умінням їх застосовувати, допускав помилки в плануванні і проведенні окремих видів робіт; виявив поверхові знання в галузі планування й організації навчального процесу: під час підготовки до уроків студент мав потребу в консультаціях методиста, виявляв мало самостійності, творчості, не показав уміння планувати типові уроки на основі зразків; відчував труднощі в перебудові уроку при раптовій зміні його плану, був скутий і прив'язаний до конспекту; при розборі уроків не завжди міг дати повний і критичний самоаналіз уроку; підтримував наявний в учнів рівень успішності та інтерес до навчального предмету; більше половини уроків студента оцінені як «задовільні»; при плануванні і організації виховної роботи в класі відчував труднощі у виборі форм і методів виховної роботи з дітьми даного віку, не показав уміння у проведенні виховних заходів; при проведенні психолого-педагогічних досліджень особистості школяра і класного колективу була відсутня самостійність, потребував консультацій, не міг визначати основні напрямки подальшої навчально-виховної роботи з учнями на основі результатів дослідження; у системі індивідуальної оцінки результатів педагогічної практики – за всіма оцінюваними заходам і завданнями отримав оцінки не нижче «задовільно», при цьому практика в школі оцінена тільки на позитивну оцінку, студент представив формально основні документи.

Оцінка «незадовільно» («2» – студент отримав менш ніж 60 балів) виставляється студенту, який: не виконав основних завдань педагогічної практики, має слабкі теоретичні знання і не оволодів вміннями ставити і вирішувати конкретні навчально-виховні завдання, не навчився встановлювати педагогічно доцільні взаємовідносини з учнями; виявив поверхові знання в галузі планування й організації освітнього процесу: при підготовці до уроків студент мав потребу в консультаціях методиста, виявляв мало самостійності, творчості, не показав уміння планувати типові уроки на основі зразків; відчував труднощі в перебудові уроку при

раптовій зміні його плану, був скутий і прив'язаний до конспекту; при розборі уроків не завжди міг дати повний і критичний самоаналіз уроку; при підготовці до уроку не міг грамотно скласти план-конспект, потребував консультацій учителя і методиста, а при проведенні уроків – показав слабе володіння предметом, допускав грубі помилки, був невпевнений у собі, скутий планом, не володів дисципліною, уроки не були результативними, не досягали мети, а третина уроків була оцінена як «незадовільні»; не має необхідних навичок в плануванні та організації виховної роботи в класі, не зумів до кінця практики встановити контакт із учнями класу, відчував труднощі у виборі форм і методів виховної роботи, не показав умінь у проведенні виховних заходів; не зумів самостійно і грамотно провести психолого-педагогічні дослідження особистості школяра, не міг визначити основні напрямки подальшої навчально-виховної роботи з учнями на основі результатів дослідження; у системі індивідуальної оцінки результатів педагогічної практики – не більш ніж до 10 % оцінюваних заходів і завдань оцінені як «незадовільно», при цьому практика в школі може бути оцінена, як позитивно, так і негативно. Представлена документація дає негативне або недостатнє уявлення про професійні здібності студента. У змісті представлені уривчасті матеріали різних аспектів.

Запровадження єдиного підходу до визначення критеріїв й показників оцінювання результатів педагогічної практики має визначальне значення у професійно-педагогічній підготовці студентів і сприятиме формуванню готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Концепція «Нової української школи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/08/18>.
3. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В. І. Лозової. – 2-е вид., доп. і випр. – Харків : «ОВС», 2010. – 480.
4. Калашнікова Л. М. Програма педагогічної практики студентів 5-го курсу (спеціалісти) денної форми навчання / Л. М. Калашнікова, В. І. Смагін. – Харків, 2009. – 11.

УДК 378.046-021.68

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

О. М. Касьянова, м. Харків

І. С. Посохова, м. Харків

О. О. Долгопол, м. Харків

І. І. Наумова, м. Харків

У тезах на основі аналізу сутності технологій навчання, особливостей навчання дорослих обґрунтовано умови використання технологій навчання в післядипломній освіті науково-педагогічних працівників задля їхнього професійного вдосконалення; схарактеризовано технології, які реалізовані у процесі підготовки